

увагу, на нашу думку, слід звернути, на підготовку кадрів для ефективної протидії біотероризму в умовах сучасних геополітичних реалій. Зокрема правоохоронна система потребує спеціалізованих правоохоронних підрозділів, для реагування та запобігання таких загроз. Окрім того, варто звернути увагу на важливість розвитку системи превентивних заходів та підвищення обізнаності громадськості стосовно потенційних ризиків біотероризму. В ході цих змін, Україна зможе протистояти біологічному тероризму, вдосконалити кримінальну основу цього явища, та визначити покарання за такий тероризм.

Список використаних джерел

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Про боротьбу з тероризмом : Закон України № 638-IV від 20.03.2003. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
4. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму: Закон України від 31 липня 2006 р. № 54-V. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54-16#Text>

Червінський Вадим Володимирович,
аспірант Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО ВІД ДТП У СУДІ

Проблема травмування та загибелі людей через злочинні порушення правил дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів в Україні та в усьому світі набуває дедалі більшої актуальності через неухильне збільшення кількості автомобілів та їх водіїв, інтенсифікації дорожнього руху. При цьому права жертв дорожньо-транспортних пригод (ДТП), у силу різних причин, часто лишаються незахищеними. Одна з них – відсутність або недостатня ефективність надання потерпілим професійної правничої допомоги. Тому наразі актуальним є питання забезпечення належного рівня такої допомоги на усіх стадіях кримінального провадження. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність розробки теоретичних засад представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди у суді.

Виконання завдань та досягнення мети такого представництва має спиратися на аналіз тих обставини злочину, які були встановлені під час досудового розслідування та викладені у обвинувальному акті.

Кожна з цих обставин має бути доведена прокурором в ході судового провадження (якщо вони заперечуються стороною захисту чи іншими учасниками провадження). У таких випадках представник потерпілого виконує у доказуванні допоміжну роль, контролюючи повноту подання прокурором суду доказів, а у разі необхідності, доповнюючи доказову базу власними матеріалами.

Проте далеко не завжди обставини кримінальних правопорушень, передбачених статтями 286–288 КК України, викладені у обвинувальному акті, відповідають позиції потерпілого та його представника. Тоді виникає необхідність у відстоюванні власної позиції, у том числі, подаючи суду клопотання про проведення експертиз, а також слідчих (розшукових) дій та витребування документів у порядку ст. 333 КПК України.

Проте перспективність цієї позиції (як і позицій інших учасників судового кримінального провадження) може бути оцінена представником потерпілого лише з урахуванням конкретних норм КК України, що встановлюють відповідальність за вчинення суспільно небезпечного діяння проти безпеки дорожнього руху та експлуатації автотранспорту. Більше того, вироблення (узгодження) адвокатом-представником спільної позиції з потерпілим від ДТП має ґрунтуватися на аналізі практики тлумачення та застосування цих норм. Тільки за такої умови обрана позиція буде виваженою, обґрунтованою та перспективною для реалізації через застосування комплексу відповідних процесуальних заходів.

Викладене зумовило необхідність проведення дослідження з метою визначення кримінально-правових основ представництва потерпілого від ДТП у суді. В ході цього дослідження було проаналізовано численні судові рішення, а також наукові праці, присвячені питанням кваліфікації злочинів проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів [1–5]. Проведений аналіз дозволив сформулювати наступні висновки.

Кримінально-правовими основами представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди у суді є сукупність норм матеріального права, спираючись на аналіз яких, адвокат-представник у кожному конкретному випадку: здійснює прогнозування перебігу та результатів судового процесу з урахуванням позицій, які може обрати потерпілий; роз'яснює клієнту переваги та недоліки кожної з таких позицій, можливі наслідки обрання певної з них та узгоджує з ним обрання конкретної позиції; обирає та реалізує кримінальні процесуальні та позапроцесуальні засоби відстоювання обраної позиції.

До вказаних норм матеріального права належать: норми КК України; положення Законів та підзаконних нормативно-правових актів у сфері організації та забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів, Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» від 23.12.2005 №14; актуальна практика Касаційного кримінального суду.

Під час представництва потерпілого від ДТП у суді, урахуванню підлягають питання, що найбільш часто постають у судовій практиці та вже остаточно вирішені Верховним Судом. До їх числа належать:

1. Кваліфікація кримінального ДТП за ст. 286–288 КК України лише у разі:

а) необережної форми вини (злочинні ДТП, що вчиненні з прямим умислом кваліфікуються як кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи);

б) спричинення аварійної ситуації діями водія механічного транспортного засобу або осіб, зазначених у ст. 287; 288 (якщо ДТП зумовлено діями будь-яких інших осіб, такі дії мають кваліфікуватися за ст. 291 КК України);

в) підтвердження отримання потерпілим від ДТП щонайменше середньої тяжкості тілесного ушкодження;

г) відсутності підтверджених фактичних даних про те, що водій допустив ДТП із шкідливими наслідками, перебуваючи у стані крайньої необхідності.

2. Обов'язок встановлення у судовому провадженні:

а) усіх обставин кримінального правопорушення, передбачених пунктами 1–4 ч. 1 ст. 91 КПК України;

б) механізму ДТП, як системи просторових, часових, динамічних та інших зв'язків окремих етапів, обставин і чинників розвитку транспортної ситуації;

в) причинного зв'язку між порушенням особою конкретних положень нормативно-правових актів, що регулюють питання організації та безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів та суспільно небезпечними наслідками у вигляді травмування або загибелі людей;

г) ступеня участі кожного учасника кримінального ДТП у спричиненні злочинного наслідку, а також того, яке саме порушення правил, встановлених зазначеними актами, стало головним чинником ДТП;

г) наявності або відсутності технічної можливості водія уникнути ДТП, за умови якщо аварійну ситуацію спричинили інші особи.

3. Можливість звільнення обвинуваченого від:

а) кримінальної відповідальності: у зв'язку із закінченням строків давності, а також у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням винного з потерпілим, передачею особи на поруки, із зміною обстановки – за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 286, ст. 287, 288, 291, ч. 1 ст. 415.

б) відбування призначеного покарання за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 286, ст. 287, 288, 291, ч. 1 ст. 415, а також за вчинення злочинів, передбачених іншими частинами ст. 286, 415 (у разі призначення покарання судом не більш ніж на 5 років позбавлення волі).

Список використаних джерел

1. Березняк В. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту: огляд судової практики. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. С. 227–233 № 3

2. Берназ П. В. Характеристика окремих елементів системи обставин, які підлягають доказуванню під час досудового розслідування дорожньо-транспортних пригод. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 245–249.

3. Микитчик О. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння. *Часопис Київського інституту інтелектуальної власності та права*. 2022. № 2, С. 18–24.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [уклад.: Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

5. Тарасенко О. Ю. Аналіз призначення покарання за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С 313–319.